IAF | Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

På väg till arbete

Berättelser från och statistik om arbetssökande

MENY

Meny

IAF Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

Ledare
Läs mer

Om granskningen
Läs mer

Ersättningssystem och aktörer vid arbetslöshet
Läs mer

Ord som beskriver arbetslöshet
Läs mer

Berättelser

Kim
Läs mer

Adel
Läs mer

Charlie
Läs mer

Chris
Läs mer

Robin
Läs mer

Mika
Läs mer

Gemensamma ämnen i intervjuerna
Läs mer

IAF kommenterar
Läs mer

Statistik
Läs mer

Ur arbetssökandes perspektiv

Vägen till arbete ser olika ut för olika personer. I den här granskningsrapporten redovisar vi olika berättelser om att vara arbetssökande. Rapporten bygger på ett antal intervjuer och en enkätundersökning med arbetssökande som vi genomförde under 2019. Resultatet ser du här i en magasinliknande rapport där du får ta del av unika berättelser, sammanställda enkätsvar, statistik och våra kommentarer som sammanfattar vår granskning som följer arbetssökandes väg till arbete.

De unika berättelserna ger inte en heltäckande bild av de positiva och negativa sidor en arbetssökande kan uppleva under sin tid i något av de ersättningssystem som vi har tillsyn över. Trots detta kan flera lärdomar dras ur de berättelser som återges i rapporten.

Vårt tillsynsarbete ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad. I våra granskningar ger vi en bild av hur arbetsmarknaden fungerar – ofta ur ett systemperspektiv. Våra granskningsrapporter är ett underlag för utveckling hos Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna. Den här rapporten redovisar ett individperspektiv på systemet runt arbetslöshetsförsäkringen. Syftet är att ge en levande bild av hur vägen till arbete kan se ut ur den arbetssökandes perspektiv. Genom att tillvarata arbetssökandes erfarenheter och kunskaper vill vi skapa goda förutsättningar för att bidra till lärande och utveckling inom vårt område. «

Peter Ekborg
generaldirektör,
Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF)

Fotograf: Per-Arne Rynning

Om granskningen

Här beskriver vi kortfattat hur vi genomfört granskningen som ligger till grund för magasinet. Vi beskriver vilket material vi har samlat in och använt samt i vilka delar av magasinet som materialet presenteras.

Intervjuer med arbetssökande

Mellan juni och december 2019 genomförde IAF 19 intervjuer med arbetssökande. Samtliga arbetssökande hade erfarenhet av att ta emot eller ansöka om någon av de ersättningar som omfattas av IAF:s tillsyn och som beskrivs nedan. Flera av de intervjuade beskrev även erfarenheter av att få ersättning från och att ha kontakt med andra myndigheter än de som IAF har tillsyn över. Vi inkluderar de erfarenheterna ändå för att fånga hela upplevelsen av vägen till arbete.

De personer vi har intervjuat mötte vi när vi besökte jobbmässor, en kommuns öppna mottagning för nyanlända och genom kontakter vi tagit med arbetsmarknadsprojekt. Vi erbjöd arbetssökande att delta och de fick själva avgöra om de ville medverka. Vi strävade efter att låta personen som intervjuades själv styra samtalet genom att låta hen berätta om hur hen upplevt sin tid som arbetssökande, men vi hade även en samtalsguide med fokusområden som vi använde vid behov. Fokusområdena rörde bland annat vad personen tyckte fungerat bra och mindre bra under arbetslösheten och kontakter med olika aktörer. Vid några av intervjuerna användes språkstödjare.

Både berättelserna och de gemensamma ämnena i intervjuerna utgår från de arbetssökandes egna upplevelser, uppfattningar och formuleringar. De upplevelser och uppfattningar som de arbetssökande uttryckt stämmer inte nödvändigtvis överens med regelverkets utformning eller aktuella benämningar, och är inte en objektiv beskrivning av ett förlopp eller av en situation. Förutsatt att vi förstått de arbetssökande rätt är deras upplevelser däremot i högsta grad verkliga.

Sex berättelser

Vi presenterar sex av de 19 intervjuerna med arbetssökande i form av berättelser. Vi har valt ut just de här personernas berättelser för att deras olika bakgrund, omständigheter och erfarenheter belyser tiden som arbetssökande ur flera perspektiv.

Berättelserna utgår ifrån anteckningarna från respektive intervju, men har förkortats och delvis redigerats för att öka läsbarheten. Illustrationerna som visas i samband med berättelserna föreställer fiktiva personer och de namn som vi använder är inte personernas riktiga namn.

Gemensamma ämnen i intervjuerna

Vi har dessutom sammanställt relevanta och intressanta intervjuresultat från samtliga intervjuer under olika ämnen. På så sätt tillvaratar vi erfarenheterna från alla de 19 arbetssökande vi har intervjuat. Ämnena togs fram genom en strukturerad genomgång av intervjuanteckningarna. De består av erfarenheter

som i vissa fall har tagits upp av flera arbetssökande och i andra fall finns med för att särskilt belysa områden som IAF har tillsyn över.

Enkät till arbetssökande

Med hjälp av Arbetsförmedlingen skickade vi i december 2019 en webbenkät till ett antal arbetssökande med syfte att få en allmän bild av arbetssökandes uppfattningar inom utvalda områden. Enkäten skickades till 1 949 personer som varit inskrivna som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen i minst tre månader och hade fått arbetslöshetsersättning eller ersättning för deltagande i program under september 2019.

Av dem besvarade 459 personer (24 procent) minst en fråga i enkäten. Jämfört med de som inte svarade på enkäten var de personer som svarade i större utsträckning äldre och hade varit inskrivna på Arbetsförmedlingen längre. De var födda i Europa, hade fått arbetslöshetsersättning och hade gymnasial eller eftergymnasial utbildning i större utsträckning.

Skillnaderna mellan de som inte svarade på enkäten och de som svarade minskar precisionen av våra skattningar och vi kan därför inte med säkerhet dra generella slutsatser om arbetssökande utifrån resultaten i enkäten. Vi väljer ändå att redovisa resultaten för de som besvarade enkäten. Enkätsvaren redovisas fråga för fråga i rutor i anslutning till berättelserna.

Statistik från IAF:s statistik- och tillsynsdatabas

För att visa hur de arbetssökandes väg till arbete kan se ut på en aggregerad nivå har vi tagit fram statistik från IAF:s statistik- och tillsynsdatabas. Av statistiken kan man utläsa hur det sett ut för ett antal arbetssökande under en tid av två år efter att de skrevs in hos Arbetsförmedlingen. Den aggregerade statistiken presenteras i en statistikdel i slutet av magasinet.

IAF:s kommenterar

I det här avsnittet reflekterar vi över allt det insamlade materialet och gör i vissa fall kopplingar till våra tidigare granskningsresultat eller rapporter från externa aktörer. Vi har identifierat och beskriver några teman som vi tycker är relevanta för en väl fungerande arbetsmarknad och där det kan finnas utrymme för förbättring. «

Ersättningssystem och aktörer vid arbetslöshet

Arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning är ersättningssystem som finansieras av staten. Villkoren för att få ersättning enligt dessa ersättningssystem finns reglerade i olika regelverk.

Arbetslöshetsförsäkringen består av två delar, där ersättningen lämnas antingen i form av ett grundbelopp eller i form av en inkomstrelaterad ersättning. För att få ersättning krävs det att den arbetssökande har arbetat i viss omfattning innan arbetslösheten, och för inkomstrelaterad ersättning krävs det att hen har varit medlem i en arbetslöshetskassa i en viss tid. Därutöver ställs det bland annat krav på ett aktivt arbetssökande.

Arbetsförmedlingen informerar om de allmänna villkoren för att få ersättning, ansvarar för att ge arbetssökande stöd under tiden som arbetssökande och kontrollerar att de som får ersättning söker arbete aktivt. I de fall de inte anses göra detta underrättar Arbetsförmedlingen arbetslöshetskassan om det. Arbetslöshetskassorna utreder och beslutar om rätten till arbetslöshetsersättning och om eventuella sanktioner. Det är också arbetslöshetskassorna som betalar ut ersättningen. Arbetslöshetskassorna har sina rötter i fackföreningarna, men är sedan länge egna föreningar med uppdrag från staten att administrera arbetslöshetsförsäkringen.

Arbetsförmedlingen beslutar om aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning, som ges till personer som deltar i arbetsmarknadspolitiska program. Ersättningarna betalas ut av Försäkringskassan. Utvecklingsersättning är särskilt för unga personer och etableringsersättning är särskilt för nyanlända. Även för dessa ersättningstyper ställs det vissa krav för att få ersättning och den som inte lever upp till kraven riskerar att få en sanktion. «

Vill du veta mer?

På IAF:s webbplats kan du läsa mer om reglerna i arbetslöshetsförsäkringen och om sanktioner inom aktivitetsstödet, utvecklingsersättningen och etableringsersättningen, som är det IAF som har tillsyn över. Där kommer du även kunna finna mer detaljerad information om hur vi har genomfört den granskning som det här magasinet är baserat på.

www.iaf.se

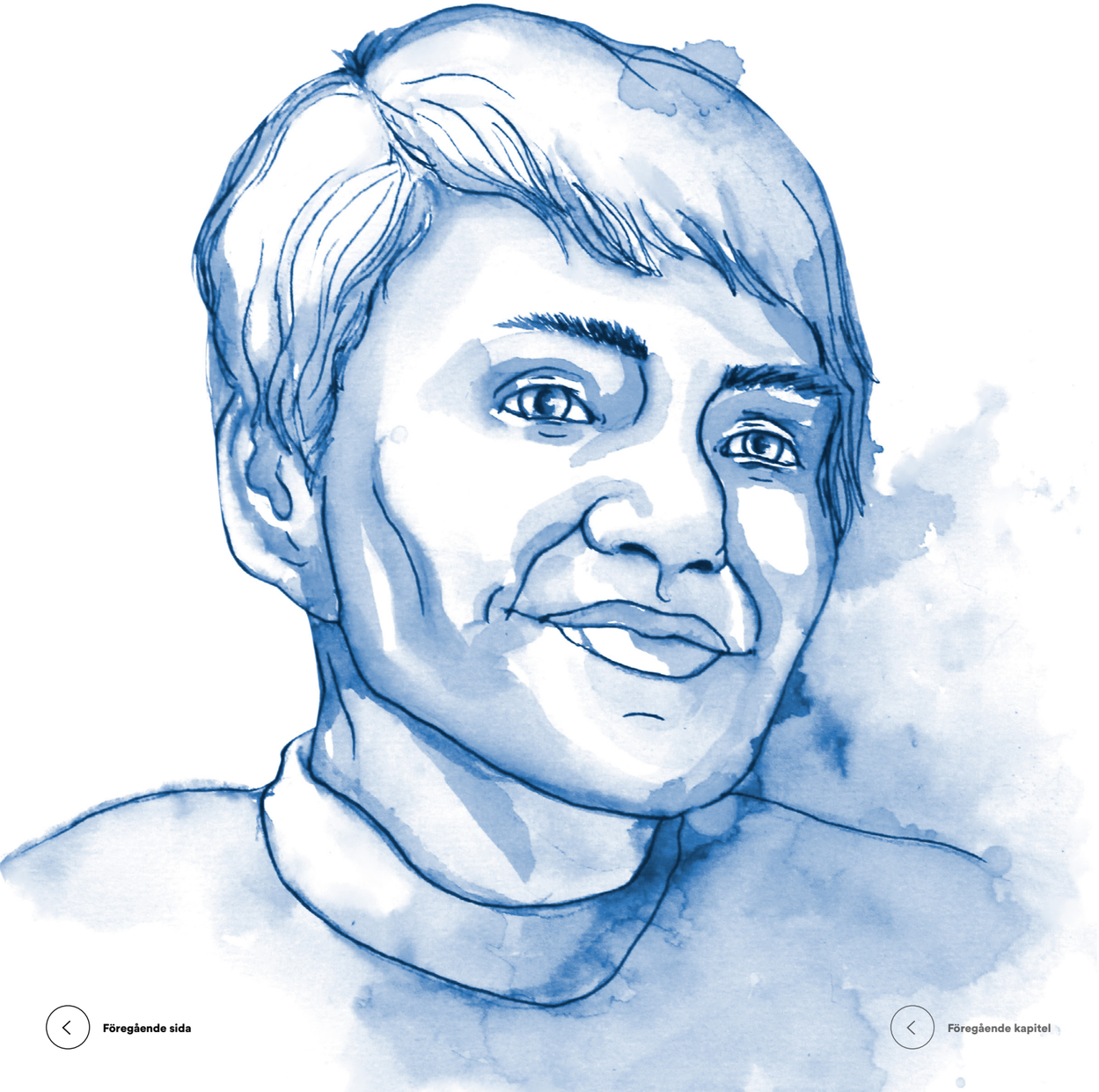

/Kim

”Man måste vara frisk för att vara sjuk som alla säger.”

Jag har varit sjukskriven för utmattningssyndrom sedan sommaren för 2,5 år sedan och blev utförsäkrad i december året efter. Då jobbade jag som dagbarnvårdare. Jag hade inte varit sjuk över huvud taget innan, men sen blev en familjemedlem sjuk och jag bara la in en extra växel. Jag har jobbat hela tiden, ställt upp för familjen, vänner och på jobbet. Jag har alltid varit en sådan människa, och jag vill vara det. Men till slut blev jag sjuk.

Jag gick på rehab och hos tre psykologer. Man blev bara sjukskriven en eller två månader i taget. Jag var jättestressad över det och kände att jag var tvungen att bli frisk för att jag kanske inte skulle få en ny sjukskrivning när den gick ut. Och det var ju just stress som jag skulle undvika. För personer som är sjukskrivna på grund av stress skulle det vara bättre om man kunde bli sjukskriven ett halvår i taget, så att man slapp oroa sig. Det är så svårt att bli sjukskriven. Det är jättebra att ni granskar från de arbetssökandes synvinkel också, för det är vi och vår ekonomi som drabbas.

”Försäkringskassan sa att jag kunde ta ett jobb som inte kräver att man koncentrerar sig. Jag undrar vilket jobb det skulle vara?”

När jag varit sjukskriven i drygt ett år skulle jag få börja arbetsträna och jag ville väldigt gärna det. Jag skickade in alla papper till Försäkringskassan. Jag väntade på att de skulle höra av sig och hörde av personer jag känner att Försäkringskassan är högt belastade och att det kan ta tid. I december fick jag ett brev om att jag var utförsäkrad, att jag inte hade någon grund för att vara

sjukskriven. De sa att jag kunde ta ett jobb som inte kräver att man koncentrerar sig. Jag undrar vilket jobb det skulle vara? Även om man bara ska flytta en sten från ett ställe till ett annat behöver man ju koncentrera sig.

Jag blev förtvivlad. Jag skrev ett brev på fyra sidor för att överklaga, men fick inget svar. När min rehabkoordinator fick veta det kontaktade hon dem. Då sa de att jag inte hade skickat in några papper, men jag är säker på att jag gjort det. Nu har de gett två olika anledningar till varför jag inte kan få sjukpenning.

Sen krävde de en ny omgång papper och läkarintyg. Men myndigheterna vet ju allt – varför ska jag hålla på att skicka in det?”

Jag skrev in mig på Arbetsförmedlingen första dagen efter jag blev utförsäkrad, för ett år sedan. Jag var tvungen att skriva in mig på Arbetsförmedlingen för att få pengar från a-kassan. Jag förklarade att jag inte kan jobba som barnskötare för det var ju det jag blev sjuk av. De sa att de kunde hjälpa till så att jag kunde få arbetsträna och då blev jag jätteglad. Men de sa också att jag ändå måste söka barnskötarjobben och det har jag gjort i ett år nu. De ville gärna hjälpa mig, men sen gjordes det stora neddragningar på Arbetsförmedlingen så då kunde de inte det.

Det tog 1,5 månad innan jag fick några pengar från a-kassan. Det var så jobbigt när jag var sjuk och var tvungen att hantera alla papper. Jag ringde och pratade med arbetslöshetskassan. Jag skickade in de papper som hon sa och trodde att det var klart. Sen krävde de en ny omgång papper och läkarintyg. Men myndigheterna vet ju allt – varför ska jag hålla på att skicka in det?

På Arbetsförmedlingen visade de mig hur jag skulle söka jobb och det var ju som ett främmande språk för mig. Jag är så fruktansvärt ointresserad av det tekniska. Mina barn har fått turas om att hjälpa mig att söka jobb eftersom det är för svårt. Jag frågade arbetsförmedlaren hur många jobb jag ska söka och fick svaret att söka 5–8 jobb per månad. Så vi söker 20 jobb i månaden. Jag är med när mina barn söker jobb åt mig. Söker man jobb inom min kommun är det enklare. Sen ska man sammanställa det man har gjort senast den 14:e månaden efter. Det har inte varit jättekrångligt för barnen har gjort det. Jag kan fylla i tidrapporten till arbetslöshetskassan, det är enklare. Bara att fylla i arbetslös, arbetslös, arbetslös. Men nu vet jag inte hur jag ska fylla i tidrapporten när jag har börjat arbetsträna.

Jag har inte fått tips från Arbetsförmedlingen om hur jag ska söka jobb, vi har bara kommit överens om vilka jobb jag kan söka. De har inte krävt att jag ska söka andra jobb än omsorgsjobb. Jag har kunnat söka jobb som barnskötare och personlig assistent. Jag blir glad när jag får en intervju men jag får också svår ångest för jag vet att jag kommer bli sjuk efter två dagar. Arbetsförmedlingen föreslog ett halvtidsjobb som måltidsbiträde på ett dagis. De föreslog att jag skulle söka jobb 50 procent och ha sjukpenning 50 procent. Men jag var ju utförsäkrad och kunde inte få mer pengar. Försäkringskassan skulle ju aldrig gå med på att jag skulle få sjukpenning om jag jobbade halvtid. Dessutom krävs det ju utbildning för att jobba som måltidsbiträde. Om jag varit 40 år kanske jag hade fått utbildningen betald, men jag är för gammal och får ingen utbildning betald. Jag är ju över 60 år nu. På 95 procent av jobben jag söker får jag nej och det har naturligtvis med min ålder att göra.

Jag kan inte lära mig nytt, jag tror jag blivit hjärntrött. Det var något ordentligt som gick sönder i mig. Jag vill bli bättre och orka, jag får ångest av att bara ligga hemma. Jag har en begränsad tid kvar att göra saker på.

Alla andra papper ska jag fylla i på heder och samvete, men när det kommer till arbetsgivaren ska jag plötsligt inte tala sanning enligt Arbetsförmedlingen.”

Jag sa till Arbetsförmedlingen att jag inte kan tacka ja till jobb som jag vet att jag inte klarar av. De sa att arbetsgivaren inte behöver veta om det. När jag har fått erbjudande om jobb har jag ringt till arbetsgivaren och sagt att jag är jätteglad för erbjudandet och att jag gärna vill ha jobbet. Men innan jag kommer för jobbintervju har jag sagt att jag vill att de ska veta att jag inte vet om jag kommer kunna jobba, eftersom jag är sjuk. De har varit tacksamma när jag har sagt det. Alla andra papper ska jag fylla i på heder och samvete, men när det kommer till arbetsgivaren ska jag plötsligt inte tala sanning enligt Arbetsförmedlingen. Men jag vill inte ljuga. Jag har inte berättat för Arbetsförmedlingen att jag ringer och säger så. Jag söker något jag inte kan ta bara för att få ersättning.

Trots att Arbetsförmedlingen först sa att de kunde hjälpa mig med arbetsträning, visade det sig att de inte kunde det. Det hade att göra med att de hade så stora neddragningar. Om jag hade arbetsträna kanske jag fortfarande varit sjuk, men det skulle varit bättre för mig. Nu har jag levt i en stress hela tiden, och mitt självförtroende har minskat. Jag är utslängd i limbo och det är fruktansvärt.

Försäkringskassan sa att jag kunde överklaga en gång till och min kontakt på rehab ville att jag skulle göra

/Enkätsvar

Hur sannolikt tror du att det är att du får ett jobb som passar dig och dina förutsättningar?

Det var vanligast att de arbetssökande trodde att det inte var så sannolikt att de skulle få ett jobb som passade dem och deras förutsättningar (37 %), följt av att de trodde att det var ganska sannolikt (35 %).

De som varit inskrivna hos Arbetsförmedlingen i ett år eller kortare trodde i större utsträckning att det var mycket eller ganska sannolikt att de skulle få ett jobb som passade dem och deras förutsättningar (66 %) än de som varit inskrivna längre än ett år (45 %).

Samtliga

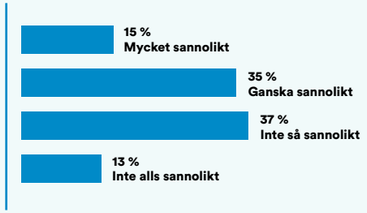

Inskrivna ett år eller kortare

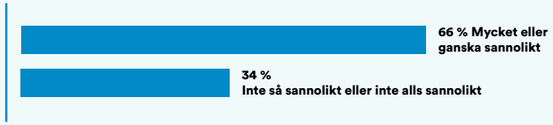

Inskrivna längre än ett år

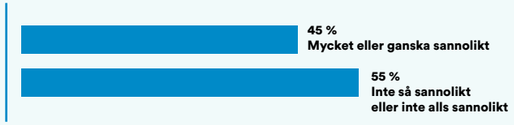

det. Men det kunde ta 4–6 månader innan jag skulle få besked. Om jag fått besked att det blivit godkänt så hade jag blivit återbetalningsskyldig till a-kassan. Eller så hade jag blivit besviken över att det inte gick igenom. Man måste vara frisk för att vara sjuk som alla säger. Man måste orka med att ta de där fighterna.

Efter sommaren kom jag tillbaka till rehab. Jag var ledsen, uppgiven och arg över situationen. De undrade om jag var deprimerad, men det var jag inte. Men jag höll på att tappa allting. De sa att jag nog var tvungen att prata med psykologen igen. Min läkare pratade med min rehabkoordinator och berättade om ett projekt för stöd för att komma närmare arbetsmarknaden, som jag fick vara med i.

Om jag hade arbetstränat kanske jag fortfarande varit sjuk, men det skulle varit bättre för mig.”

De på projektet hjälpte mig att få arbetsträning i en butik men det var inte bra. Det triggade igång stress med ont i kroppen och utmattning. Jag sa till om det för det är bättre än att jag går och låtsas att det blir bra och sen blir sjuk. De på projektet har också kontakt med en idéburen organisation där jag skulle kunna arbetsträna, men vi tyckte alla att det skulle vara bättre om jag kunde få arbetsträna inom en bransch som jag kan fortsätta inom efteråt, och där jag kan få jobb.

Jag får börja på den idéburna organisationen och sen får jag väl ta ett jobb på dagis fastän läkaren säger att jag inte ska det. Jag kan vara där några timmar om dagen. Inom några månader kanske jag kan söka en timanställning. Jag har haft kontakt med en chef på en förskola som har sagt att jag ska höra av mig när jag är tillräckligt frisk. Chefen säger att jag kan jobba hur lite eller mycket jag vill, de har till och med pensionärer som arbetar där.

Vi klarar oss inte på en halvtidsersättning, så det funkar inte med ett halvtidsjobb. Om jag får ett sådant jobb, måste jag ändå söka jobb på heltid. Vi har inga tillgångar och ingen buffert, min partner har ett vanligt jobb som montör. Vi får låna pengar till räkningar och vi kommer att få låna pengar till julklappar. Vi tog ett lån för att klara räkningarna förra månaden.

Jag har varit medlem i a-kassan och fått inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning. Vi har ingen bil, jag har bara ett fadderbarn och skänker pengar till välgörenhetsorganisationer. Resten är el och vanliga räkningar. Sjukpenning och arbetslöshetsersättning var ungefär samma pengar. Jag har haft 4–5 barn som dagbarnvårdare och gick back på att köpa mer mat och frukt. Jag har velat att det ska vara lika bra för dagbarnen som för mina barn.

Arbetsförmedlingen har fått benen undanslagna med de där stora indragningarna.”

Handläggaren och terapeuterna på Arbetsförmedlingen har varit väldigt vänliga. Jag känner att jag har en kontakt där om jag vill och behöver. Jag har förstått deras situation och de har nog gjort allt de har kunnat efter sina förutsättningar. Arbetsförmedlingen har fått benen undanslagna med de där stora indragningarna. De har blivit av med massor av tjänster och samtidigt ska människor bli hjälpta ur arbetslöshet. Men den ekvationen går inte ihop. Gör det bättre då istället! Det bara ska finnas pengar till välfärden i ett sånt rikt land, det är sånt vi har råd med. «

/Adel

”Nu ska jag gå gymnasiet. Jag är egentligen läkare.”

Jag har gått två år inom etableringsprogrammet. Nu ska jag gå gymnasiet. Jag är egentligen läkare. Som läkare måste man göra om allt här i Sverige. Jag kan inte klaga på det ändå, jag förstår det, men det är frustrerande.

Jag vill ha jobb inom medicin eftersom jag är läkare med utbildning från mitt hemland. Jag har fått utbildningen validerad, men för att kunna få jobb måste jag lära mig svenska. Det är viktigt att jag kan svenska så att jag förstår allt patienten säger, så att det blir rätt. Men det måste finnas bättre sätt att lära sig språket på än att gå en kurs och sitta och fika en gång i veckan. Det räcker inte, jag måste få prata med vanliga svenskar.

Jag vill ha praktik inom vården för att lära mig mer svenska men jag får ingen hjälp. Jag behöver inte praktisera som läkare, jag kan praktisera som vårdbiträde, undersköterska, vad som helst. Jag behöver inte få betalt. Jag förstår att jag inte kan vara med på en akutmottagning, men det borde gå på en vårdcentral där problemen inte är akuta.

Det hade varit lättare om det räckte att göra ett prov i ett språk som jag redan kan, som man kan göra i till exempel USA och Storbritannien. I Sverige måste jag läsa många kurser, SFI, svenska grund och sen gymnasiesvenska. Det är frustrerande.

Tanken med Arbetsförmedlingen är bra men det fungerar inte i praktiken.”

Om handläggarna på Arbetsförmedlingen är bra så kan de lära de nyanlända något. Många handläggare förklarar ingenting, om till exempel våra rättigheter som inskrivna. De borde också ge information om flera saker, om facket och lotsa oss bättre så vi vet vart vi ska och vad vi ska göra. Handläggarna säger bara att vi ska göra saker, men de kan inte hjälpa oss med det. Jag förstår inte varför de inte vill svara på frågor. Jag upplever att det är så i Sverige. Handläggarna på myndigheterna svarar bara på frågor som rör den egna myndigheten.

Myndigheterna pratar inte med varandra, det är krångligt för oss. Det blir svårt eller till och med mer komplicerat om det är så att man aldrig kan få prata ihop. Det påverkar mig, för om jag börjar studera får jag problem. Det har jag nu, det är strul med socialen. Jag har fått vänta i två månader för att ens få träffa någon för att boka en tid. Jag fick ingen kontakt alls, till slut ringde min lärare dit och först då fick jag hjälp. Kanske har myndigheterna kontakt med varandra, vad vet jag? Men de måste bli bättre på att kontakta oss.

Jag får också höra från mina kompisar hur de har det. De säger samma sak, att handläggarna på Arbetsförmedlingen inte vill ta något ansvar. Handläggarna förklarar vart man ska, men de hjälper inte till med att fylla i blanketter med mera. Socialen förstår mer än Arbetsförmedlingen eller andra personer.

Tanken med Arbetsförmedlingen är bra i sig, men jag tycker inte att det fungerar i praktiken. Man har flera olika handläggare på olika myndigheter, en del är bra och en del är dåliga. Hur ofta man träffar Arbetsförmedlingen beror på vem man har som handläggare. Jag har haft två handläggare på Arbetsförmedlingen. En av dem var ganska bra, inte den andra. En del handläggare bryr sig inte alls. Jag har inte fått en planering från Arbetsförmedlingen.

Etableringsprogrammet är en guldperiod för invandrare. Arbetsförmedlingen borde göra mer av tiden i programmet och lägga in mer obligatoriska saker. De borde ställa krav på att man ska lyckas med det man ska göra. Man kan inte sitta i två år och inte göra någonting.

/Enkätsvar

Hur stort stöd upplever du att du får från Arbetsförmedlingen?

Det var vanligast att de arbetssökande upplevde ett ganska litet stöd från Arbetsförmedlingen (27 %), medan det var ovanligt att uppleva ett mycket stort stöd (9 %). En knapp fjärdedel (23 %) upplevde inte att de fick något stöd alls. Andelen som inte upplevde något stöd från Arbetsförmedlingen var större bland de som enligt Arbetsförmedlingens kriterier inte hade svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden (39 %) än de som hade det (20 %).

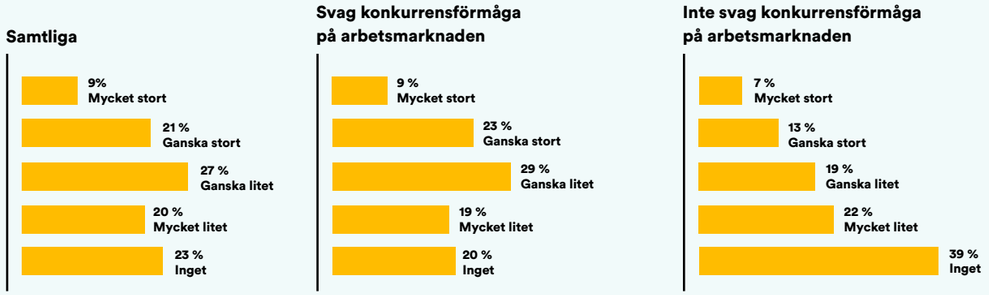

Arbetsförmedlingen har använt begreppet svag konkurrensförmåga för personer som saknar gymnasieutbildning, personer födda utanför Europa, personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och personer 55 år eller äldre (Arbetsförmedlingen, 2019).

Det borde vara samlad information där det står kort om vem som ansvarar för vilken insats.”

Det borde finnas en större flexibilitet tills man lärt sig hur systemet fungerar, en större flexibilitet för enskilda personer. Man borde få mer hjälp och handläggare borde få mer tid för att hjälpa oss. Lärarna måste få större ansvar. När det gäller socialen, CSN, Arbetsförmedlingen, studie- och yrkesvägledningen och Försäkringskassan så finns det ingen möjlighet att få direktkontakt så jag går till servicekontoret med mina frågor. Vi måste få lära oss om systemen, hur allt fungerar och hänger ihop. Det borde man prata om i etableringsprogrammet. Det är likadant inom vården. Det borde finnas samlad information där det skulle stå kort om alla instanser. Jag tyckte att CSN var bra. De informerade om vad man skulle göra för att få ersättning, vilka krav som ställdes, vilket ansvar de har och vilket ansvar jag har. «

/Charlie

Det är sällan man får återkoppling

Jag gick ut skolan för ungefär tio år sedan. Den här gången har jag varit arbetslös sedan augusti förra året, mer än ett år alltså. Jag har fått ersättning från a-kassan. Jag har skickat in aktivitetsrapporter och det har gått bra. Jag gick till Arbetsförmedlingen för en månad sedan eftersom mina a-kassedagar snart är slut.

Jag anmälde mig själv till arbetslöshetskassan via nätet och där flyter det på, så länge man inte pratar med dem på telefon. Hos Arbetsförmedlingen skulle man skriva in sig genom att själv fylla i alla uppgifter. Det fanns en blankett på tre sidor där jag egentligen bara skulle fylla i en sida, men jag fyllde i alla tre och då sa handläggaren ”fy skäms” till mig och det kändes hemskt. Kanske gjorde det att de fick mer jobb att göra efteråt. Samma handläggare frågade vad jag var bra på. Jag svarade att jag var bra på engelska, men handläggaren sa att det inte kunde stämma för hen var bättre eftersom hen hade gått på universitet. Sen har jag ju hund och jag tycker jag är bra på att läsa av hundar och deras beteende, men den här handläggaren hade gått en hundförarutbildning och tyckte sig vara mycket bättre. Så tycker jag inte att en handläggare ska vara.

Jag har haft 3–4 olika handläggare. En av dem har varit bra och verkligen lyssnat på vad jag vill. Jag upplever inte att de har varit särskilt uppmuntrande och inte alls coachande heller. När jag har frågat något kan de inte svara på det, det kan inte arbetslöshetskassan eller Försäkringskassan heller.

Annars har jag varit på vuxendagis som jag kallar det. Jag har varit där fyra gånger. Där skulle jag lära mig att skriva CV igen. Bara de får ut mig på något så ser det bra ut för dem. Det är sällan man får återkoppling.

På vuxendagis pratar de om uppbyggnad av CV och vad man gör på intervjuer. Jag kan skriva CV redan tycker jag. Jag har ju gått de här kurserna flera gånger redan. Jag vill ha någon att prata med. På vuxendagis fick jag en jobbcoach som sedan höll koll och hörde sig för med olika arbetsgivare. Så vill jag ha det, alltså någon som hjälper mig och håller koll.

I min planering står det när aktivitetsrapporten ska in och när jag ska ha möte. Det står också inom vilken bransch jag ska söka jobb, men den stämmer ju inte. Jag kan ju inte ta jobb, eller vill inte ens jobba, som receptionist. Det skulle ju inte fungera med min diagnos.

Jag får ta ansvar och kontakta alla som psykiatrin, arbetslöshetskassan och Arbetsförmedlingen och det tar sådan tid och jag får sådan ångest. Jag gör ju det för att jag måste. De verkar inte ha koll på vad de andra gör. Jag förstår att Arbetsförmedlingen har mycket att göra, men de borde vara mer intresserade. De hör inte av sig, ingenting. Men jag vill ju det, jag vill ju veta vad som ska hända i god tid och planera. Jag vet ju inte ens vilka handläggare jag har eller vad som händer sen, annat än att det ska bli något möte. Jag har ingen koll på ekonomin eller vad jag ska göra nästa månad ens. Jag har en konstant oro över ekonomin. Försäkringskassans läkare bedömer att man ska jobba. Det är sådant jag är orolig över, att få brev om att jag inte ska få ersättning.

Jag klarar ju av ett vanligt jobb men jag behöver ju stöd och jobbet måste vara anpassat.”

Jag har väntat i 14 månader på att få komma till psykiatrin, men det är sådan kö. Jag har sagt att jag kan lämna läkarutlåtande, jag fick ju min diagnos förra året. Men Arbetsförmedlingen vill inte ha utlåtandet, de säger att jag ska söka allt. Men jag kan ju inte jobba bland många människor. Jobbsökandet blir ju svårare, det har ju aldrig varit lätt för man ska ju söka så många. De säger att jag ska söka allt och om jag får ett jobb kan de ta in ett läkarutlåtande och ge mig lönebidrag. Jag söker alla typer av jobb, ja inte läkare eller inom bygg då. Jag söker många butiksjobb, men jag kan ju inte jobba där alls. Jag fick en anvisning till ett städjobb, men man skulle jobba i grupp och det går ju inte för mig. Praktik skulle ju funka om det är rätt. Annars är det bortkastat. Jag klarar ju av ett vanligt jobb men jag behöver ju stöd och jobbet måste vara anpassat. Jag kan ju inte ta vilket jobb som helst eller flytta med tanke på min diagnos och mående. Samtidigt förstår jag ju att det är reglerna.

Arbetsförmedlingen kollar ändå inte vad jag har skrivit.”

Handläggaren struntar egentligen i om du sökt jobb så jag skriver att jag kollar runt med mera. Man ska ju söka jobb i hela landet, men jag gör inte det. Jag söker ju i princip jobb jag inte kan ta bara för att Arbetsförmedlingen säger att jag ska göra det. Samtidigt kan jag ju inte säga att jag behöver jobba själv och dessutom ha min stödhund med mig. Men jag söker kring tio jobb, de kollar ju ändå inte vad jag har skrivit. Men när något gått fel, som att jag lämnade in aktivitetsrapporten en dag för sent, då minsann ringde de dagen efter. Då gick det snabbt och det blev både varning och avstängning. Eller när de sa att ett arbete jag sökt inte fanns på min hemort, men det gjorde det visst. Sen hade de väl googlat för det blev inget. För några år sen var jag på semester, sen fick jag en avstängning en månad för att jag inte hade kommit på en mässa. Men arbetsförmedlarna är ju olika i hur de ställer krav och det är ju inte samma person som granskar aktivitetsrapporterna. Sanktionen har inte påverkat min situation. Sist fick jag bara en varning. Men det var också Arbetsförmedlingens fel eftersom det var tekniskt fel. Det är så viktigt för mig att lämna in den just den 14:e då det är sista dagen. Jag måste ha den kontrollen. «

/Enkätsvar

Upplever du att Arbetsförmedlingen eller andra aktörer du har varit i kontakt med under din arbetslöshet någon gång behandlat dig orättvist?

Andra aktörer kan till exempel vara arbetslöshetskassan, Försäkringskassan eller en arbetsgivare.

En tredjedel av de arbetssökande som besvarade enkäten upplevde att Arbetsförmedlingen eller andra aktörer de varit i kontakt med under sin arbetslöshet någon gång behandlat dem orättvist. Vanligast var dock att inte uppleva att man blivit orättvist behandlad (46 %).

De som var födda i Sverige upplevde i större utsträckning att Arbetsförmedlingen eller andra aktörer de varit i kontakt med under sin arbetslöshet någon gång behandlat dem orättvist (43 %) än de som var födda utanför Sverige (25 %), medan det var vanligare att de som var födda utanför Sverige inte visste om de upplevt det (29 % jämfört med 12 % av de som var födda i Sverige).

Hälften (52 %) av de som hade en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga hade upplevt att Arbetsförmedlingen eller andra aktörer de varit i kontakt med under sin arbetslöshet någon gång behandlat dem orättvist, medan en knapp tredjedel (29 %) av de som inte hade någon funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga upplevt detsamma.

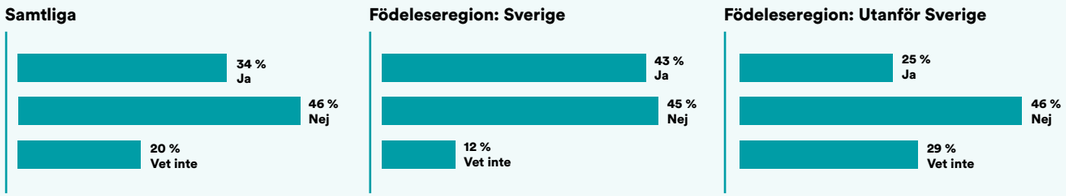

Funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga:

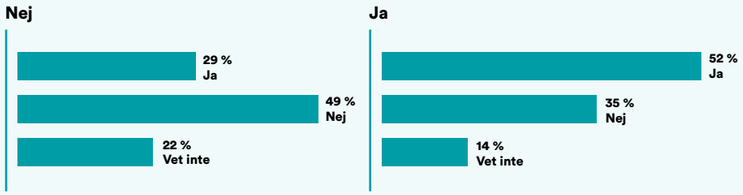

/Chris

”Jag söker de jobb jag kan”

Jag har varit arbetslös en längre tid. Senaste jobbet var på en stor industri där det var stora uppsägningar. Efter det har jag haft många kortare anställningar med olika stöd både från Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.

Jag tycker inte att ersättningarna följer inflationen. Det är jättesvårt att leva som arbetslös. Jag har haft aktivitetsstöd. Det är inte tillräckligt med ersättning. Det är svårt att leva. Jag får ut 11 000 kronor efter skatt, bara att laga min tand kostar 7 000 kronor. Tur att jag äger min egen bostad men det är svårt. Och lån får man ju inte som arbetslös.

Jag har stött på många rötägg på Arbetsförmedlingen och jag hoppas att de inte jobbar kvar. Jag träffar Arbetsförmedlingen varje gång jag ska lämna in aktivitetsrapporten via blankett för jag har ju inget bank-id på min telefon. Jag vill inte ha det på grund av att någon kan hacka sig i min telefon. Det är bra att Arbetsförmedlingen vill ha en digital kontakt och jag följer med, men det är bara det att jag inte har en modern telefon. Jag åker dit personligen.

Arbetsförmedlingen är jobbiga att ringa för man hamnar vart som helst, om man ens kommer fram. De svarar sällan i telefon. Jag brukar få brev om att de tagit emot rapporterna. Men inte mer än det. Annars går jag in på Jobbchansen. Och så ville Arbetsförmedlingen att jag skulle gå på stöd till matchning. Det var roligt att gå dit och prata.

Jag har en handläggare som jag aldrig träffat. Men jag har en bra bild av Arbetsförmedlingen. Det är snarare arbetsgivarna som måste sluta med åldersdiskriminering och jantelagen. Arbetsförmedlarna är ju överhopade med arbetsuppgifter. Det är arbetsgivarna som diskriminerar och väljer bort oss äldre.

Jag är både ingenjör och behörig lärare och kan tänka mig att pendla också. Jag söker de jobb jag känner att jag kan söka, som är rimliga och då ringer jag arbetsgivaren. Jag söker jobb inom pendlingsavstånd och kan tänka mig att veckopendla om de står för kostnaden. Det svåra är ju att få till ett boende. Jag brukar ta upp det i ett tidigt skede och då kommer det inte heller några jobberbjudanden. Det är nog så att ungdomar går före. Jag har pratat med Arbetsförmedlingen om stöd, men jag vill ju inte skylla på dem. De gör det de kan och kraven de ställer är rimliga. Jag får svar att arbetsförmedlaren har kollat aktivitetsrapporten. Jag har inte fått en sanktion någon gång.

Jobben hittar jag väl mest via Arbetsförmedlingens hemsida. Men jag prenumererar ju på annat också och kollar på Facebook. Jag har inget nätverk som kan tipsa mig om jobb, inga vänner eller släktingar. Och gamla kollegor har väl gått i pension eller dött.

> **Fas 3 knäckte mitt självförtroende.”**

När jag var i fas 3 var det så förnedrande och helt bortkastade pengar. Det gav ingenting, det är inget för fullvuxna människor och det knäckte mitt självförtroende. Jag förstod inte ens syftet. Kanske började man med det för att någon annan jobbade svart och de kanske ville kontrollera dem. Och arbetsgivare vill ju inte anställa någon som redan jobbar gratis på deras arbetsplats. «

/Enkätsvar

Hur bra känner du till kraven som ställs på dig för att du ska kunna få ersättning under din arbetslöshet?

De flesta uppgav att de kände till kraven som ställs på dem för att kunna få ersättning under arbetslösheten ganska bra (46 %) eller mycket bra (30 %). En femtedel (21 %) kände inte till dem så bra.

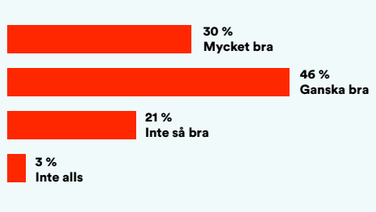

Hur upplever du kraven som ställs på dig för att du ska kunna få ersättning under din arbetslöshet

Hälften (48 %) av de som uppgav att de i någon mån kände till kraven upplevde att de varken var för höga eller låga. En knapp fjärdedel (24 %) upplevde att kraven var för höga.

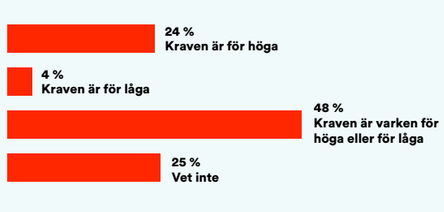

/Robin

”Jag upplever en åldersnoja hos arbetsgivarna”

Jag har jobbat med undersökningar och enkäter på ett företag men blev varslad om uppsägning i maj och slutade i juli efter att ha jobbat där i cirka tre år. Affärerna gick inte bra och företaget var tvunget att spara pengar. Jag var sist anställd, därför var det jag som fick sluta.

Företaget jag arbetade på hade inget kollektivavtal, men de samarbetade med ett företag som är inriktat på personer som är mellan två jobb och behöver coachning. Företaget erbjöd mig att få träffa coachen under några månader. Det hade alltså inget med Arbetsförmedlingen att göra. Det har varit riktigt bra att få träffa dem var tredje vecka. Jag har fått hjälp med CV och personligt brev. Jag skrev parallellt in mig på Arbetsförmedlingen för att få pengar från a-kassan.

Arbetsförmedlingens hemsida var informativ, det stod precis vilka steg jag behövde göra. Det kändes riktigt bra, bättre än jag trott. Jag hade en mer negativ bild av Arbetsförmedlingen än vad jag verkligen upplevde. De är väldigt digitaliserade. Jag hade förstått från början att Arbetsförmedlingen inte kommer att fixa några jobb åt mig. Det får man sköta själv. Jag tycker att det är okej, det är jobbigt att få anvisat arbete.

Vi hade ett samtal där vi pratade om vad jag skulle söka för arbete. Arbetsförmedlingen är långt borta från mig i mitt arbetssökande. Jag känner att jag inte får något stöd. Det bästa för mig skulle vara att Arbetsförmedlingen jobbade så att de hade koll på den lokala marknaden. Nu måste man själv ha ett kontaktnät. Man vill gärna bli matchad med ett jobb tidigt i processen. Det skulle vara det ideala.

> **Du gör dina rapporter och får dina pengar, men du får inga jobb av det.”**

Jag tycker att jag vet vad jag ska göra och vilka kraven är. Jag har bara varit arbetslös i två månader. Jag upplever att interaktionen mellan Arbetsförmedlingen och a-kassan bara är formell det vill säga sköt dina aktivitetsrapporter och åtaganden så får du dina pengar. Det som är bra är att det digitala systemet fungerar. Du gör dina rapporter och du får dina pengar, men du får ju inga jobb av det. Det har inte varit någon dialog kring aktivitetsrapporten utan Arbetsförmedlingen har bara godkänt den.

Jag kan inte säga att aktivitetsrapporteringen hjälper mig att få jobb, det känns mer som en redovisning. Arbetsförmedlingen handlar mer om det formella så att man inte hamnar i klaveret. De har verkligen ett uppdrag att hjälpa de som varit arbetssökande i flera år, men det är en annan del. De som förhoppningsvis är arbetssökande en kortare tid måste sköta sig själva. Det enda jag får är ett mail som en robot skickat beroende på de valen som jag har gjort. Det funkar som det ska.

Jag gjorde bort mig en gång och fick en varning från a-kassan.”

Kontakten med arbetslöshetskassan har varit ganska bra. Den har endast varit digital. Varje måndag skriver jag in i tidrapporten vad jag gjorde förra veckan. Det fungerar klockrent. Jag har tilläggsförsäkring från facket. Det fungerar, pengarna kommer på fredagen precis som de ska.

Jag gjorde bort mig en gång och fick en varning från a-kassan. Det var mitt eget fel, jag hade angett mitt gamla arbetsnummer när jag skrev in mig hos Arbetsförmedlingen så när de skulle ringa mig en given dag kunde de inte få tag på mig. Upplevelsen av att få en sanktion var: ”hoppsan här gäller det att vara uppmärksam!” Jag har inte råd att förlora det ekonomiska. Jag har betalat till arbetslöshetskassan i 39 år. Men mitt arbetssökande förändrades inte. Det var mer en sak som var i reglerna, jag måste läsa igenom det som står på a-kassans hemsida igen. Det är bäst att inte missa återkopplingen med Arbetsförmedlingen.

Jag söker inte jobb för Arbetsförmedlingens skull, jag söker för mig själv. Jag har anmält mig till alla möjliga sajter och Platsbanken som jag tycker är bra. Jag kollar varje dag, och är aktiv på LinkedIn. Jag har skrivit till kontakter på LinkedIn och sagt att jag söker jobb om de har något.

Jag är nog en ovanligt aktivt arbetssökande, men hur ska den som inte är det kunna få jobb? Om man sitter hemma och väntar på nytt jobb kommer man aldrig få det. Man måste ju ut och sälja sig själv. Det är krävande att vara arbetssökande på så sätt. Jag har haft flyt på ett sätt, om några veckor har jag fått uppdrag att under några månader sköta konferenser på ett hotell som drivs av några jag känner.

Jag har inte hört ett ljud från Arbetsförmedlingen om att bredda mitt arbetssökande. Jag har mest jobbat med försäljning. Jag har sökt både mer och mindre kvalificerade tjänster och har varit på tre intervjuer sedan jag slutade jobba. När det är en mindre kvalificerad tjänst blir man bortvald för mitt CV visar att jag varit chef i några år. Men det kan vara så att man känner att man är klar med chefsbiten. Jag kanske vill vara teamledare för försäljare eller personal. Jag känner att jag söker ganska brett. Jag har inte sökt montörsjobb. Jag har pratat med coachen om det, och hon säger att jag ska hålla fast vid det som jag vill göra. Klart att jag kan montera, men det finns ju en risk att man fastnar där. Inget ont mot dem, men på lång sikt har jag annat att ge. Det är ett litet slöseri på kunskap och erfarenhet. Det låter kanske lite kaxigt.

Om Arbetsförmedlingen hade koll på den lokala arbetsmarknaden vore det mer intressant.”

Jag upplever en åldersnoja hos arbetsgivarna. De vill ha någon som är 40 år istället för en som är över 50. Jag har själv jobbat som högt uppsatt chef.

Debatten om åldersnojan har i alla fall kommit igång, det är fler som vågar anställa personer som är 60. Och många slutar inte jobba vid 65. Jag skriver i mitt personliga brev att jag ser framför mig att jag kommer jobba i 8-10 år på ett ställe. Någon yngre kanske bara vill jobba tre år.

Om Arbetsförmedlingen hade koll på arbetsmarknaden i staden och regionen vore det mer intressant. Men om personen sitter långt bort har den inte en susning om vad som händer på den lokala arbetsmarknaden. Jag känner inte att de hjälper mig att få jobb. I den bästa av världar skulle det ju vara någon som visste vilka jobb som var på gång, innan jobbet ens kom ut. Den sortens förebyggande insatser, så att säga.

Jag har inte vågat titta på några deltidsjobb över huvud taget för det känns lite snårigt.”

Jag har känt mig trygg med det här, både ekonomiskt och personligt. Jag var arbetslös en period för runt fem år sedan också. Men då omfattades jag av ett långt avtal efter att ha varit hög chef på ett företag, då fick jag avgångsvederlag. Det var inte frågan *om* jag skulle få ett nytt jobb utan *när* jag kommer få ett nytt jobb. Man måste bara fortsätta om man ska ha chans att få något.

Jag har inte vågat titta på några deltidsjobb över huvud taget för det känns lite snårigt. Jag och min framtida arbetsgivare funderade på om det skulle vara bättre för mig att jobba halvtid en längre period men jag tyckte reglerna var för svåra, så jag vågade inte. Jag tyckte att det var bättre med heltid under en kortare tid. Jag frågade a-kassan om min ersättningsperiod skulle skjutas framåt i tiden om jag tog ett deltidsarbete, då fick jag snabbt svar att man kan göra det. Det är bra. Jag söker fortsatt jobb under tiden. «

/Enkätsvar

Vad har Arbetsförmedlingen uppmanat dig att ändra för att öka dina chanser att få jobb?

Det var vanligast att de arbetssökande uppgav att Arbetsförmedlingen uppmanat dem att söka fler jobb (43 %), söka jobb inom andra yrken (31 %) och söka jobb på fler eller andra orter (26 %) för att öka möjligheten till arbete.

En tredjedel (32 %) uppgav att Arbetsförmedlingen inte uppmanat dem att förändra något i arbetssökandet. Det var vanligare bland de som var 50 år eller äldre (40 %) än i de yngre åldersgrupperna (18-34 år: 21 %, 35-49 år: 28 %) samt bland de som hade arbetslöshetsersättning (44 %) än bland de som hade aktivitetsstöd, etableringsersättning eller utvecklingsersättning (24 %).

Uppmaningar från Arbetsförmedlingen

(En arbetssökande kan ha fått flera uppmaningar)

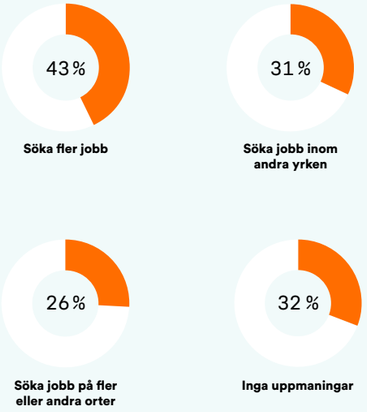

/Mika

”Jag behöver större nätverk och kontakter”

Jag har examen i statistik- och dataanalys, och utbildning i nationalekonomi och företagsekonomi. Jag sökte jobb och fick inte något och blev deprimerad. Jag har varit på ett kommunprojekt som anställd sen snart ett år tillbaka, en anställning som varar i ett år men jag får inte förlängt. Jag gjorde analyser och enkäter till ett företag. Jag jobbade med digitalisering, men nu tar det slut den 1 juli, sen ska jag skriva in mig hos Arbetsförmedlingen.

> **Arbetsförmedlingens handläggare sa: ”wow, det är du som borde sitta här” när hon såg mina meriter.”**

Min första kontakt med Arbetsförmedlingen var efter jag tog examen för två år sedan. Jag hade några kurser kvar på universitetet som jag kunde slutföra men jag gick till Arbetsförmedlingen ändå. Jag registrerade mig först, sen gick jag dit. Jag fick en tid efter fem dagar. Arbetsförmedlingens handläggare sa: ”wow, det är du som borde sitta här” när hon såg mina meriter.

Jag hittade ett jobb hos ett byggföretag. De sa att jag kunde ansöka om att få en subventionerad anställning där, men Arbetsförmedlingen sa att jag inte hade varit inskriven tillräckligt länge för det. Jag var i kontakt med ett studieförbund. De hade en tjänst, jag skickade in mitt CV, de tog kontakt med Arbetsförmedlingen och jag fick samma svar. Jag skickade en rapport till Arbetsförmedlingen om att jag förbättrat mitt CV, men det hände inget. Jag sökte tio tjänster per månad, men fick inga träffar.

Jag fick ersättning från a-kassan. Det tog 3–4 veckor innan jag fick ett beslut. Jag behövde skicka in ett arbetsgivarintyg, det var fram och tillbaka flera gånger. Jag pratade med a-kassan om kompletteringen en eller

två gånger innan jag blev beviljad grundersättning. Att fylla i och rapportera in kassakorten är lite jobbigt, det var särskilt svårt första gången eftersom jag inte hade gjort det förut.

Det gick inte tokigt någon gång. A-kassan svarade på frågor, jag ringde och de var helt okej tydliga. Det är olika handläggare som svarar, men man får svar direkt.

A-kassan skickade ett brev om att jag använt 100 dagar av ersättningen. Jag hörde av mig till dem för jag var orolig att jag skulle missa något och frågade om det var något jag behövde komplettera. Men de sa att det bara var allmän information.

Jag är högutbildad men jag får bli trivselvärd. Tänk hur det känns.”

När jag fyllde ett år, alltså när jag varit inskriven hos Arbetsförmedlingen i ett år, uppfyllde jag kraven för att få arbete med stöd och då fick jag börja i ett projekt hos kommunen. Jag fick jobb på en arbetsmarknadssatsning som är ett samarbete mellan kommunen och Arbetsförmedlingen. Jag är högutbildad men jag får bli trivselvärd. Tänk hur det känns. Det är noll kostnad för kommunen.

Jag vill visa min bästa sida, men jag kan inte visa det jag är bra på om jag inte får ett jobb där jag får arbeta med det jag är bra på. Jag älskar att jobba. På företaget jag var på gjorde jag analyser av digitala data och räknade varians. Jag hittade kurser på högre nivå och läste via internet under tiden jag väntade för att jag ville underhålla den kunskapen som jag hade. Aktivitetsrapporten måste skickas inom ett tidsintervall. Jag sökte 5–7 jobb varje månad. Jag satt kontinuerligt vid datorn, försökte hålla kompetensen vid liv.

Jag pressade Arbetsförmedlingen. Jag hade en känsla av att de tyckte jag var jobbig, men jag såg det som att jag hade viljan. Jag skrev snälla, jag behöver hjälp nu. De svarade efter 14 dagar.

Jag behöver större nätverk och kontakter. Jag har gått med i ett socialt nätverk inriktat på arbetssökande. Alla arbetsgivare har samma stycke när de svarar på jobbansökningarna, ”tyvärr, vi har gått vidare med en annan”. Hur kan de bedöma någon som de inte träffat? Jag har akademiska kontakter men har inte fått praktik. Jag har inte fått en chans.

Den första nästa månad blir jag arbetslös igen. Jag måste skriva in mig på Arbetsförmedlingen från första dagen. Jag är med i en a-kassa. Men jag vet inte om jag får några pengar från a-kassan. Jag registrerade mig inte direkt när jag fick jobb eftersom jag bara fick jobb i/som varade i tre månader först. Sedan förlängdes det tre månader i taget och jag missade de första två månaderna. Jag skrev till a-kassan för att fråga innan jag började på mitt jobb. Sedan kom det besked om att jag kunde fortsätta och då gick jag med i a-kassan. Det blev 11 månader totalt.

Jag vill betala tillbaka till samhället.”

Det är svårt att förstå vem som ansvarar för vad och vem man ska vända sig till faktiskt.

Jag satt till klockan 02 i natt och letade jobb. Jag jobbar från klockan 13 till klockan 23. Under den här månaden kanske jag har sökt 12–14 jobb. Jag får svar snabbt ibland, ibland skickar de bara ett tack. Jag tror inte på rasism, vi är alla samma ras, vi är människor, men kanske diskriminering? Jag har en känsla av att jag blir diskriminerad på arbetsmarknaden på grund av namn, kön, ålder och kanske bakgrund också.

Det som är bra med projektet hos kommunen är att jag skapat många relationer. Jag har träffat mycket fina människor. Jag var i tidningen förra veckan. Det är ironiskt att tidningen skriver om dig, myndigheterna är nöjda med dig och sen sparkar företaget dig.

Jag skulle vilja att beslutsfattare – regering eller riksdag – förstår vad ekonomisk nytta är. Pengar är ofta i fokus, men titta på hur folk mår. Vi arbetslösa skriker efter jobb, efterfrågan på personal är hög. Lösningen borde finnas där men varför får vi inte jobb då? Det är galet. Det är något som inte stämmer tyvärr. Jag har fått 10 kurser á 40 000 kronor i utbildning, 400 000 det är en halv miljon. Sen har jag studielån från CSN på 300 800 kronor. Det är 700 000 kronor i ekonomisk förlust. Jag vill betala tillbaka till samhället.

Jag var inte tvingad att läsa fler kurser på universitetet för att jag inte får ett jobb, men att fördjupa sig är bra för att få jobb. Jag talar 5–6 olika språk och söker jobb brett inom ekonomi och administration. Jag söker jobb mest i några större städer. Först sökte jag i hela landet, men jag tror inte att arbetsgivaren tror att jag kan pendla så jag får nej. Jag är fortfarande öppen för att flytta, jag behöver en chans. Det jag behöver är att komma på en face-to-face-intervju. Men jag får bar samma brev, men med olika namn. Jag tror det är samma person som skickar sådana brev, till de som har andra namn bara. Kanske ibland får en Anna eller någon Peter också ett sådant. «

/Enkätsvar

Har du behövt göra anpassningar för att klara dig ekonomiskt under din arbetslöshet?

De flesta av de arbetssökande som besvarade enkäten uppgav att de i stor utsträckning (46 %) eller i viss mån (38 %) behövt göra anpassningar för att klara sig ekonomiskt under sin arbetslöshet. Resterande 16 procent svarade att de inte behövt göra några anpassningar alls för att klara sig ekonomiskt.

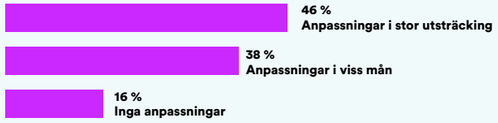

Ord som beskriver arbetslöshet

Att vara arbetslös väcker mycket känslor. Vi bad personerna i vår enkätundersökning att lista vilket ord som bäst beskriver hur det är att vara arbetslös, vilket drygt 400 personer valde att göra. På det här uppslaget presenteras resultatet, där större ord indikerar fler antal svar. Ord som endast en person har använt finns inte redovisade.

Katastrof
Väntan
Dåligt
Nothing
Otrygghet
Tråkig
Oroligt
Kränkande
Fruktansvärt
Stress
Deprimerande
Kämpigt
Ledsen
Osäkerhet
Stressigt
Fattig
Värdelöst
Ensamt
Tråkigt
Jobbigt
Förnedrande
Hopplöst
Jobbet
Utanför
Besviken
Arbetslös
Hopplös
Svårt
Hjälplös
Tröstlöst
Arbetssökande
Trött
Långtråkigt
Död
Utanförskap
Skit
Uppgivet
Frustrerande
Ångest
Pressande
Fattigt
Meningslöst
Trist
Ångestfyllt
Arbetslöshet
Stressande
Hemskt
Värdelös
Ovärdigt
Rastlös
Påfrestande

Gemensamma ämnen i intervjuerna

Vi har gjort en strukturerad genomgång av intervjuresultaten och identifierat återkommande ämnen. Syftet var att ta tillvara erfarenheterna från alla de 19 arbetssökande vi har intervjuat, med olika bakgrundssituationer och erfarenheter. Några har pratat direkt om dessa ämnen, medan andra har berört dem indirekt.

Även i det här avsnittet är det de arbetssökandes upplevelser som står i fokus, men vi lyfter här blicken för att se likheter och skillnader när det gäller de arbetssökandes erfarenheter.

Informationsbehov och Arbetsförmedlingens tillgänglighet

Flera av de arbetssökande uppgav att de saknade information som rörde deras specifika situation. Vissa upplevde att det var svårt att förstå vad som gällde för dem med hjälp av den allmänna information som funnits tillgänglig. En arbetssökande uttryckte att hen inte visste vilka frågor hen skulle ställa, men förstod att det inte gick att få svar på frågor hen inte ställt. Någon arbetssökande kände sig överhopad av den information som fanns på webben. Flera av de intervjuade beskrev att de tog hjälp av familj eller vänner för att skaffa sig den information de behövde.

Vissa arbetssökande upplevde att Arbetsförmedlingen inte var tillgänglig för att ge dem information. Som exempel på bristande tillgänglighet nämndes bland annat att det till följd av kontorsnedläggning inte fanns något arbetsförmedlingskontor på deras hemort och att de inte visste vem som var deras handläggare. Några arbetssökande upplevde att det var svårt att få kontakt med en handläggare. Någon beskrev att hen brukade bli kopplad från person till person, vilket gjorde att det tog tid och krävde tålamod och att hen kunde hålla lugnet och visa respekt när hen kom fram.

Flera arbetssökande berättade att de använde sig av olika stödinsatser som kommunen anordnade när de inte kunde komma i kontakt med den statliga myndighet de behövde hjälp från. En arbetssökande påpekade att det skulle vara enklare om det gick att få hjälp av rätt aktör, i det här fallet Arbetsförmedlingen, direkt. En arbetssökande uppgav att det på ett visst arbetsförmedlingskontor inte gått att få hjälp på svenska. Den arbetssökande upplevde även att det var svårt för den som behöver tolk att få svar på sina frågor.

Personliga möten vs digitala möten

Även en arbetssökande med god kunskap och vilja att använda digitala kanaler upplevde att det kunde vara lättare att ställa frågor i ett personligt möte med en handläggare.

Digitala tjänster

Flera arbetssökande beskrev att de uppskattade arbetslöshetskassornas och Arbetsförmedlingens digitala tjänster, som att kunna sköta sina ärenden via arbetslöshetskassans tjänst Mina sidor eller prenumerera på lediga arbeten från Arbetsförmedlingen.

Flera av de arbetssökande tog hjälp av släkt, vänner och bekanta för att kunna använda de olika aktörernas digitala tjänster. Även en arbetssökande med god kunskap och vilja att använda digitala kanaler upplevde att det kunde vara lättare att ställa frågor i ett personligt möte med en handläggare.

Arbetslöshetsersättning och sanktioner

Av intervjuerna framkom att det kunde vara oklart för arbetssökande hur arbetslöshetsförsäkringen fungerade. Informationen om vem som har rätt till arbetslöshetsersättning och nivån på arbetslöshetsersättningen kunde upplevas som otydlig och oförutsebar. För några var det exempelvis oklart om arbetslöshetsersättningen behövde betalas tillbaka, om facket ansvarade för den och vad som gäller för att få bli medlem i en arbetslöshetskassa.

Några berättade att de blivit besvikna när ersättningen blev lägre än de hade förväntat sig, om oron för ekonomin och om att de inte skulle klarat den under tiden som arbetslös utan besparingar. Flera arbetssökande uppgav att de inte tyckte att det var rimligt att de efter ett helt arbetsliv skulle behöva sänka sin levnadsstandard för att de blivit arbetslösa.

En arbetssökande uttryckte att hen blev nervös av att behöva intyga allt hen fyllde i hos arbetslöshetskassan på heder och samvete, vilket lett till att hen ännu inte ansökt om arbetslöshetsersättning. Andra intervjuade uttryckte också en oro för att göra fel och på så sätt drabbas av en sanktion. Flera arbetssökande uppgav att Arbetsförmedlingen hade underrättat arbetslöshetskassan när de misstänkt att de inte hade sökt lämpliga arbeten eller sökt arbete aktivt. Några berättade att sanktionen inte hade fått dem att förändra någonting i sitt arbetssökande, och ansåg

»

trots att de fått en sanktion att deras agerande varit riktigt. En arbetssökande uppgav dock att sanktionen fått hen att läsa på mer om reglerna och att tänka på att inte missa kontakterna med Arbetsförmedlingen.

Brist på helhetsansvar

De intervjuade uppgav att ingen aktör tar ett helhetsansvar och kunde svara på de arbetssökandes samtliga frågor. Detta upplevdes som krångligt av flera av de intervjuade. Vissa arbetssökande tyckte att det var otydligt om det var Arbetsförmedlingen eller arbetslöshetskassan som skulle svara på frågor om villkoren för att få arbetslöshetsersättning.

Besvikelser

I några fall då de arbetssökande uttryckte en besvikelse över att de inte hade fått tillräckligt med stöd betonade de att besvikelsen inte riktades mot arbetsförmedlarna utan mot Arbetsförmedlingen som myndighet.

Några nyanlända tyckte att det var svårt att veta vilken myndighet eller aktör som har ansvar för vad och var gränsen går mellan myndighetens ansvar och det egna ansvaret. En arbetssökande uttryckte förvåning över att kommunen och Arbetsförmedlingen varken verkade dela information eller på annat sätt samverkade kring personer i etableringsprogrammet.

Andra beskrev att det kunde vara svårt att hantera övergången från en insats och ersättning till en annan. En arbetssökande berättade om att hens rätt till sjukpenning från Försäkringskassan hade upphört, men att hen fortfarande var sjukskriven. Arbetsförmedlingen bedömde att hen stod nära arbetsmarknaden men den arbetssökande ville arbetsträna. Hen tyckte det var en utmaning att navigera mellan de olika systemen, särskilt under den tid då hen hade utförsäkrats men fortfarande var sjukskriven av en läkare. Den arbetssökande uppgav att motivationen hade minskat på grund av det dåliga bemötandet myndigheterna. Hen upplevde det som tufft att i den situationen själv behöva stå för samordningen.

Motstridiga krav och krav på aktiviteter som inte leder till arbete

De intervjuade berättade om flera situationer då de upplevt att kraven eller förväntningarna från olika myndigheter eller andra aktörer varit motstridiga, eller inte hjälpt dem att på kort eller lång sikt komma i arbete.

En arbetssökande uppgav att hen på uppmaning av Arbetsförmedlingen hade praktiserat under större delen av etableringsprogrammet. I efterhand fick hen veta att hen haft rätt att delta i SFI under en längre tid, vilket hen trodde skulle ha gett hen en större chans till jobb. Flera arbetssökande beskrev att de sökte jobb som de inte kunde eller ville ta för att leva upp till kravet på att vara aktivt arbetssökande.

Några beskrev att de avbrutit studier eller inte börjat studera eftersom studierna äventyrade deras ersättning eller försörjning. En arbetssökande med utbildning, inom ett bristyrke, från ett annat land beskrev att hen valt att byta bransch i stället för att göra om sin utbildning i Sverige, eftersom hen tyckte den var för lång. En annan arbetssökande ansåg att det var svårt att kombinera studier med arbete och att hen därför hade slutat studera, men sedan blivit arbetslös.

Några arbetssökande uttryckte en besvikelse över att de insatser som de hade fått under arbetslösheten inte hade levt upp till förväntningarna och lett till en anställning eller till att öka deras anställningsbarhet. De uppgav exempelvis att insatserna hos några kompletterande aktörer bestått i att se på tavlor eller i att fika. Det framstod som viktigt för de arbetssökande att Arbetsförmedlingen säkerställer kvaliteten på insatser som kompletterande aktörer tillhandahåller, och i praktik eller subventionerade anställningar.

Känslor kring att vara arbetslös

Ett flertal arbetssökande, både personer som hade varit arbetslösa en kortare tid och personer som varit arbetslösa en längre tid, beskrev en känsla av ensamhet och av att befinna sig utanför samhället. En arbetssökande berättade att det gick snabbare än hen hade trott att känna så. En annan arbetssökande uppgav att hen inte velat anmäla sig som arbetssökande på Arbetsförmedlingen för att hen inte ville att det skulle framgå någonstans att hen var arbetslös.

Några arbetssökande efterfrågade Arbetsförmedlingens stöd för att bryta känslan av isolering eller för att behålla tron på att få en anställning inom en överskådlig framtid, till exempel när de fått ett negativt besked på en jobbansökan. För några av de intervjuade var aktivitetsrapporten den enda kontakten med Arbetsförmedlingen.

Att fortsätta tro på sin egen kapacitet och möjligheten till en anställning beskrevs av en arbetssökande som en framgångsfaktor. En annan arbetssökande beskrev att hen blivit uppmuntrad av en arbetsförmedlare att gå i pension i förtid och att hen kände sig pressad till det när arbetssökandet inte gick framåt. Några arbetssökande berättade att de blivit ifrågasatta och känt sig misstrodda i kontakten med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan eller arbetslöshetskassan.

Stöd efter behov

Flera av de arbetssökande efterfrågade ett större stöd från Arbetsförmedlingen. En del arbetssökande tyckte att stödet från Arbetsförmedlingen i större utsträckning borde anpassas efter deras behov, som också varierade under tiden i arbetslöshet. Vissa arbetssökande uppfattade att det enbart var tiden i arbetslöshet som avgjorde deras rätt till en stödinsats.

Flera arbetssökande pratade om att de var medvetna om att det är deras ansvar att söka jobb, men uttryckte

»

Efterfrågat stöd

Några arbetssökande efterfrågade Arbetsförmedlingens stöd för att bryta känslan av isolering eller för att behålla tron på att få en anställning inom en överskådlig framtid.

att de skulle vilja få mer uppmuntran och stöd i detta. De önskade exempelvis att Arbetsförmedlingen var mer aktiv och matchade dem till jobb, hjälpte dem att knyta kontakter eller frågade hur arbetssökandet gick. Vissa upplevde att ett större stöd skulle förbättra deras förutsättningar att snabbt komma ut i arbete.

Ett återkommande önskemål var att Arbetsförmedlingen skulle ge mer stöd i början av arbetslösheten, och några tyckte att det borde finnas stöd för att förebygga långtidsarbetslöshet. Att få stöd från en arbetsförmedlare som var insatt i den lokala arbetsmarknaden inom arbetssökandens yrkesområde och att ge arbetsförmedlarna bättre förutsättningar att hinna ge stöd till alla arbetssökande, även de som står nära arbetsmarknaden, var andra punkter där de arbetssökande ville se en förbättring.

Flera arbetssökande uppgav att de gör det som förväntas av dem, men att Arbetsförmedlingen inte gjort något, eller tillräckligt mycket, för att hjälpa dem. En arbetssökande sa att hen skulle få jobb om hen fick hjälp från Arbetsförmedlingen, men att Arbetsförmedlingen inte brydde sig om hen. En annan arbetssökande berättade att Arbetsförmedlingen vägrade att ge folk som redan fått information en gång hjälp och att det var svårt att hitta någon på Arbetsförmedlingen som tog ansvar. Några av de intervjuade var dock nöjda med sin kontakt med Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlarna fick mestadels positiva omdömen av de arbetssökande. I några fall då de arbetssökande uttryckte en besvikelse över att de inte hade fått tillräckligt med stöd betonade de att besvikelsen inte riktades mot arbetsförmedlarna utan mot Arbetsförmedlingen som myndighet. Några uttryckte en förståelse för att reformeringen av Arbetsförmedlingen kunde påverka arbetsförmedlarnas arbete och därmed möjligheten att få stöd och service, såväl som de arbetssökandes möjligheter att delta i arbetsmarknadspolitiska program. Vissa utryckte även medlidande med arbetsförmedlarna vars arbete de menade hade påverkats av myndighetens nedskärningar.

Balans mellan stöd och kontroll

Flera av de intervjuade beskrev att Arbetsförmedlingen inte kändes närvarande under deras arbetslöshet. Få av de arbetssökande kände till om de hade en planering, vad en planering var eller om Arbetsförmedlingen i planeringen har de ställt några krav på vilka arbeten som bedömts lämpliga för dem att söka. Vissa av de arbetssökande har uppskattat att arbetsförmedlaren inte har uppmanat dem att utföra vissa aktiviteter och inte följt upp arbetssökandet. Någon tolkade Arbetsförmedlingens frånvaro som att arbetsförmedlaren hade förtroende för dem. Andra såg istället frånvaron som negativ och som ett tecken på bristande krav och kontroll från Arbetsförmedlingens sida, vilket bidragit till att deras förväntningar på stöd från Arbetsförmedlingen i arbetssökandet sänkts.

Vissa arbetssökande upplevde att Arbetsförmedlingen främst är en kontrollinstans. Några arbetssökande upplevde att de direkt får återkoppling om de har gjort något fel, men att Arbetsförmedlingen inte är lika snabb med att stödja dem. Några uppfattade att aktivitetsrapportens syfte är att ge arbetssökande som inte är aktiva en tillrättavisning, inte att hjälpa dem komma i arbete.

Söka arbete enligt regelverket

Några arbetssökande berättade att de sökte arbete i hela landet och kunde tänka sig att flytta. De upplevde dock att det fanns hinder för att de skulle kunna få eller ta arbete på en annan ort. Dels för att de misstänkte att arbetsgivarna inte trodde att de skulle flytta för att ta arbetet och dels för att det var svårt att få tag på boende i storstadsregioner där många av arbetena fanns. Andra arbetssökande uppgav att de inte sökte arbete i hela landet. Vissa ansåg att de av personliga skäl inte hade möjlighet att flytta, det framkom dock inte att någon av dem hade pratat med Arbetsförmedlingen om det.

Andra arbetssökande hade uppfattat det som att de hade fått Arbetsförmedlingens tillåtelse att begränsa arbetssökandet till närområdet. En av de intervjuade uppgav att hen tidigare hade pendlat till en annan stad på grund av arbete, men nu kände sig klar med det och bara sökte jobb på bostadsorten. Några arbetssökande uppfattade det som tillräckligt om de sökte ett visst antal arbeten. De menade att Arbetsförmedlingen ändå inte följer upp vilka arbeten de söker. Några av de arbetssökande uppfattade att Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna följde olika regelverk för att bedöma om de var aktivt arbetssökande. «

Positiva omdömen

Arbetsförmedlarna fick mestadels positiva omdömen av de arbetssökande.

IAF kommenterar

I det här avsnittet kommenterar vi det insamlade underlaget utifrån några återkommande teman som flera av de 19 arbetssökande på ett eller annat sätt har berättat om. Vi kopplar ibland ihop dem med svaren från vår enkätundersökning, regelverket och tidigare rapporter från IAF och andra myndigheter. Dessa teman täcker områden där det kan finnas behov av utveckling eller som skulle kunna bli aktuella att granska framöver. Områdena berör inte arbetslöshetskassorna till så stor del, eftersom dessa inte har nämnts så ofta i intervjuerna. Vi kan inte säga om det berodde på att de arbetssökande upplevde att kontakten med arbetslöshetskassorna fungerade bra, eller om de nämndes i mindre utsträckning av andra anledningar.

Lättare att göra rätt med mer behovsanpassad information

Under granskningen såg vi exempel på att de intervjuade inte alltid förstod hur alla delar av ersättningssystemen fungerar eller enskilda reglers innehåll. Några har upplevt det som en utmaning att förstå eller ta till sig informationen om både det egna ansvaret och om aktörernas olika ansvarsområden. Det skulle kunna vara en indikation på att den information som finns tillgänglig eller lämnas till de arbetssökande inte alltid är anpassad till deras behov. Att själv behöva förstå vilken information som krävs och avgöra hur den generella informationen på webben relaterar till den egna situationen har visat sig vara en utmaning för några arbetssökande. I stort var de arbetssökande positiva till digitala tjänster, eftersom de underlättade för dem för att få svar på frågor. Som Inspektionen för socialförsäkringen (ISF, 2017) pekat på i en rapport kan det vara svårt för en enskild att veta vilka frågor man borde ställa till olika aktörer om man inte är insatt i ett regelverk. Detta framkom även i våra intervjuer. ISF menar därför att det inte alltid räcker att myndigheterna informerar om det de får direkta frågor om. Detsamma gäller i förhållande till de arbetssökande.

Ökad helhetssyn kan bidra till ökat förtroende för aktörerna

I granskningen har vi sett att arbetssökande efterfrågar någon som ser till helheten. Tillitsdelegationen påtalade i ett betänkande att det finns en risk för att myndigheter bygger upp strukturer som är rationella för dem men inte för medborgarna, om myndigheterna inte har en förståelse för hur förutsättningar och behov varierar bland medborgarna (SOU 2019:43).

Särskilt de arbetssökande vars livssituation gör att de behöver ha kontakt med flera myndigheter tyckte att myndigheterna borde samverka mer. De arbetssökande har behövt vända sig till flera olika myndigheter, som tillämpar olika regelverk, behöver olika underlag och ställer olika krav. De statliga servicekontoren samt kommuners öppna mottagningar och arbetsmarknadsprojekt verkade underlätta för några av de intervjuade, exempelvis när det lokala Arbetsförmedlingskontoret lagts ned.

Flera av de intervjuade tyckte att samarbetet mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan borde förbättras och att de själva fick kompensera för att myndigheterna inte samarbetade tillräckligt. Det är i linje med tidigare resultat som berör området. I en granskning från ISF (2019) konstaterades att det finns skäl att se över hur uppdraget att samverka är formulerat i Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans instruktioner för att motverka att individer som är i behov av samordnad rehabilitering ska drabbas. Riksrevisionen (2020) påtalade nyligen att övergången från Försäkringskassan till Arbetsförmedlingen inte fungerar effektivt för personer som har nekats sjukpenning. Utredningen Nationell samordnare för en välfungerande sjukskrivningsprocess (SOU 2020:24) kom bland annat fram till att individer i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen efterfrågar stöd som ingen av aktörerna har ett uttalat ansvar att ge och upplever administrationen som krävs inom den som svår att förstå och att orka med. Vi tror att en ökad legitimitet kan skapas genom bättre samverkan och en större anpassning av bemötandet och stödinsatserna till de arbetssökandes varierande behov. Det kan även finnas anledning att se över om aktörernas uppdrag behöver förändras eller förtydligas för att de arbetssökande ska kunna få det stöd som de behöver.

Insatserna som de arbetssökande själva valt eller blivit uppmanade att delta i under arbetslösheten upplevdes inte alltid rusta dem för att få arbete eller att på annat sätt säkerställa sin försörjning på lång sikt, vilket ibland ledde till frustration och besvikelse. Några upplevde dessutom att insatsen de deltagit i gjort att de inte kunnat få ta del av andra insatser som de trodde skulle varit mer betydelsefulla för att öka chansen till anställning, exempelvis utbildning. Med en ökad helhetssyn utifrån individernas behov skulle insatserna både kunna kännas mer meningsfulla och bättre rusta de arbetssökande att kunna få ett arbete.

Balans mellan rättigheter och skyldigheter

Flera av de intervjuade uttryckte att de gör det som myndigheterna ställer krav på, men att de inte alltid får det de förväntar sig från myndigheterna eller från samhället. Det kan göra att de arbetssökande upplever en obalans mellan rättigheter och skyldigheter som arbetssökande, som riskerar att minska hur legitimt systemet upplevs vara.

Samtliga arbetssökande ska ha en handlingsplan som de baserar sitt arbetssökande på och som Arbetsförmedlingen ska ta fram tillsammans med den arbetssökande. Men det är inte alltid det finns en sådan plan eller att den har det innehåll den ska. IAF har tidigare påtalat brister i Arbetsförmedlingens hantering av arbetssökandes handlingsplaner, som Arbetsförmedlingen kallar planering. De brister som redovisades i den senaste rapporten rörde bland annat att handlingsplanerna i stor utsträckning saknade aktuella aktiviteter och tydlig information om vilka krav de arbetssökande behöver leva upp till för att vara berättigade till ersättning (IAF, 2018). Att flera av de intervjuade var osäkra på om de hade en planering indikerar att handlingsplanen inte har fungerat som det stöd som den är avsedd att vara. Däremot kunde de arbetssökande märka av regelverkets krav när de inte bedömdes leva upp till dem. Några arbetssökande upplevde däremot att det inte fick några konsekvenser om aktörerna inte levde upp till deras förväntningar

eller gav dem det stöd de behövde och hade rätt till enligt regelverket.

I flera av intervjuerna berördes kravet på att söka arbete i hela landet, som preciseras i IAF:s föreskrift om lämpligt arbete (IAFFS 2015:3). Vissa arbetssökande upplevde som framgått tidigare kravet som problematisk, för de ansåg att arbetsgivare ibland väljer bort arbetssökande som inte redan bor på orten eller hade möjlighet att få en bostad där. Andra upplevde kravet på att söka arbete i hela Sverige som mindre problematiskt, eftersom Arbetsförmedlingen ändå inte följde upp vilka arbeten de redovisade i aktivitetsrapporterna. Det gjorde att de huvudsakligen fokuserade på att söka ett tillräckligt antal arbeten.

Känslan av utanförskap och behov av bekräftelse – avhjälpt med bättre stöd?

Flera arbetssökande beskrev att de kände sig utanför samhället. Ordmolnet *(länk)* visar att de arbetssökande som svarat på vår enkät främst valde ord som har en negativ klang, som ”tråkigt”, ”jobbigt” och ”deprimerande” för att beskriva hur det är att vara arbetslös. Flera av de intervjuade efterfrågade ett större stöd och mer uppmuntran från Arbetsförmedlingen för att känna sig sedda i arbetssökandet och kunna öka chanserna till arbete.

Ett bättre stöd från Arbetsförmedlingen kan därför vara viktigt för möjligheten att komma i arbete. Några av de arbetssökande ansåg att de hade behövt mer stöd från Arbetsförmedlingen i början av arbetslösheten. En förhållandevis liten insats från Arbetsförmedlingens sida i början av arbetslösheten hade kunnat göra en stor skillnad för att undvika en längre arbetslöshet. De intervjuade har upplevt att de inte haft rätt till sådant stöd eller att Arbetsförmedlingen saknat resurser eller tid att hjälpa dem. Ett försök med förstärkt förmedlingsstöd på Arbetsförmedlingen har visat en positiv nettoeffekt i form av att arbetssökande som fick fler möten med arbetsförmedlare kom ut i arbete i högre utsträckning (IFAU, 2019). Men de arbetssökande efterfrågade även stöd som skulle kunna åstadkommas med mindre medel, som e-postmeddelanden som följer upp och uppmuntrar dem.

Flera av de intervjuade upplevde att relationen till arbetsförmedlaren var god. Andra gav dock uttryck för att ha låga förväntningar på Arbetsförmedlingen generellt eller på sin arbetsförmedlare. Om de arbetssökande inte efterfrågar det stöd de har rätt till av hänsyn till arbetsförmedlarens situation eller nedskärningar, riskerar det att förlänga deras tid i arbetslöshet.

På väg till arbete?

Flera arbetssökande menar att det är de själva som i många fall får ta sig framåt på vägen till arbete. Det gäller särskilt när den arbetssökande har behövt ha kontakt med och förhålla sig till flera aktörer. Flera av de intervjuade upplevde att varje aktör ritar en karta enbart för för den egna verksamheten, och att det då är upp till den arbetssökande att vid kontakten med flera aktörer själv pussla ihop de olika aktörernas kartor för att de ska täcka hela den arbetssökandes verklighet.

Vissa arbetssökande verkar trots stora ansträngningar köra varv på varv i en rondell, andra uppfattar att de står still, ytterligare någon att det är lugnt och skönt att sitta på passagerarsätet och se på utsikten. För att få en tydligare riktning krävs att myndigheterna arbetar mer aktivt med att se hela den karta som arbetssökanden pusslat ihop, och ge stöd så att den arbetssökande kan förstå kartan och hitta flera vägar mot arbete. Alla behöver inte samma vägskyltar och vissa kanske inte klarar sig utan navigationsstöd. De har varierande behov av att tanka på olika platser under resans gång. Vissa har kanske kört fel och behöver fylla på med mer energi för att orka nå målet. Men oavsett hur kartan ser ut kan alla arbetssökande behöva veta att de har det stöd de behöver på vägen mot ett arbete. «

Referenser

Arbetsförmedlingen (2019). Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2019. Prognos för arbetsmarknaden 2019–2021 (2019:13).

IAFFS 2015:3. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens föreskrifter om lämpligt arbete.

IFAU (2019). Effekter av förstärkta förmedlingsinsatser. Lärdomar från en försöksverksamhet (2019:27).

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (2018). Är arbetssökandes handlingsplaner uppdaterade och aktuella? En granskning av om Arbetsförmedlingen lever upp till kravet att de individuella handlingsplanerna alltid ska vara aktuella (2018:13).

Inspektionen för socialförsäkringen (2017). Socialförsäkringen vid studier, arbete eller flytt utomlands. Granskning av informationsgivning om socialförsäkringsfrågor i internationella situationer (2017:3).

Inspektionen för socialförsäkringen (2019). Samordningsförbundens organisering och verksamhet. En granskning av förbund för finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser (2019:1).

Riksrevisionen (2020). Vägen till arbete efter nekad sjukpenning 2020:12.

SOU 2019:43. Med tillit följer bättre resultat. Tillitsbaserad ledning och styrning i staten.

SOU 2020:24. Tillsammans för en välfungerande sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocess.

Statistik

Genom IAF:s statistik- och tillsynsdatabas har vi följt personer som anmälde sig som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen i januari 2018.

Enligt Arbetsförmedlingens statistik anmälde sig knappt 39 000 personer som arbetssökande hos dem i januari 2018. Av dessa finns 94 procent i IAF:s statistik- och tillsynsdatabas eftersom de någon gång varit aktuella för ersättning. Av de senare fick ungefär sex av tio dessutom arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning någon gång under de kommande två åren *(Figur 1)*. Här beskriver vi vägen genom IAF:s statistik- och tillsynsdatabas för dessa knappt 21 000 personer under två år.

Vanligast att ha gymnasieutbildning

Av de som skrevs in hos Arbetsförmedlingen i januari 2018 var det vanligast att ha gymnasieutbildning (43 procent), vara född i Sverige (60 procent), vara mellan 25 och 34 år (31 procent) och inte ha någon funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga (91 procent). De flesta (55 procent) sökte jobb inom ett yrke som krävde utbildning på gymnasial nivå eller eftergymnasial utbildning kortare än 2 år *(Figur 2)*.

De som var inskrivna hela tiden under de följande två åren hade i större utsträckning enbart grundskoleutbildning eller saknade formell grundläggande utbildning. Till skillnad från samtliga som skrevs in var det vanligast att vara född utanför Europa. De tillhörde de äldre åldersgrupperna (45+ år) i något

Figur 1

Personer som anmälde sig som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen i januari 2018

38 669
personer som anmälde sig som arbetssökande i januari 2018

36 521
personer som finns i IAF:s statistik- och tillsynsdatabas (94 %)

20 936
personer som fick arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, etableringsersättning eller utvecklingsersättning de kommande två åren (57 %)

Figur 2

Av de som skrevs in hos Arbetsförmedlingen i januari 2018 var det vanligast att...

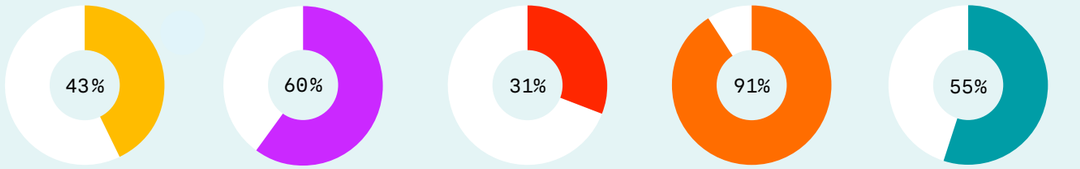

...ha gymnasieutbildning | **...vara född i Sverige** | **...vara mellan 25 och 34 år** | **... inte ha någon funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga** | **...söka jobb inom ett yrke som krävde utbildning på gymnasial nivå eller eftergymnasial utbildning kortare än 2 år.**

större utsträckning och det var något vanligare att de hade en funktionsnedsättning. Det var något vanligare att de saknade information om vilket yrke de sökte jobb inom eller att de sökte jobb inom ett yrke som inte hade några eller låga formella krav på utbildning.

En fjärdedel var inskrivna under alla veckor de kommande två åren

Personerna hade efter två år i genomsnitt varit inskrivna hos Arbetsförmedlingen under 62 veckor. En fjärdedel av personerna (26 procent) var inskrivna under samtliga veckor de kommande två åren. En femtedel (21 procent) var inskrivna under sammanlagt ett halvår eller mindre.

Under 2018 och 2019 minskade antalet av personerna som vi följer som var inskrivna hos Arbetsförmedlingen succesivt. Antalet inskrivna i december 2018 var ungefär 60 procent av antalet inskrivna i februari samma år, medan minskningen gick långsammare under 2019, då antalet inskrivna i december 2019 var ungefär 80 procent av antalet inskrivna i januari samma år *(Figur 3)*.

Ålder & utbildning

Utbildningsnivån bland de som skrevs in hos Arbetsförmedlingen liknar utbildningsnivån i hela befolkningen. Jämfört med befolkningen var det vanligare att de som skrevs in hos Arbetsförmedlingen var mellan 25 och 34 år och mindre vanligt att de var mellan 55 och 64 år.

Källa: Bearbetning av statistik från SCB:s statistikdatabas. Statistiken gäller den del av befolkningen som var 16-64 år, år 2018.

Figur 3

Andel i olika kategorier av arbetssökande och antal inskrivna hos Arbetsförmedlingen under veckan

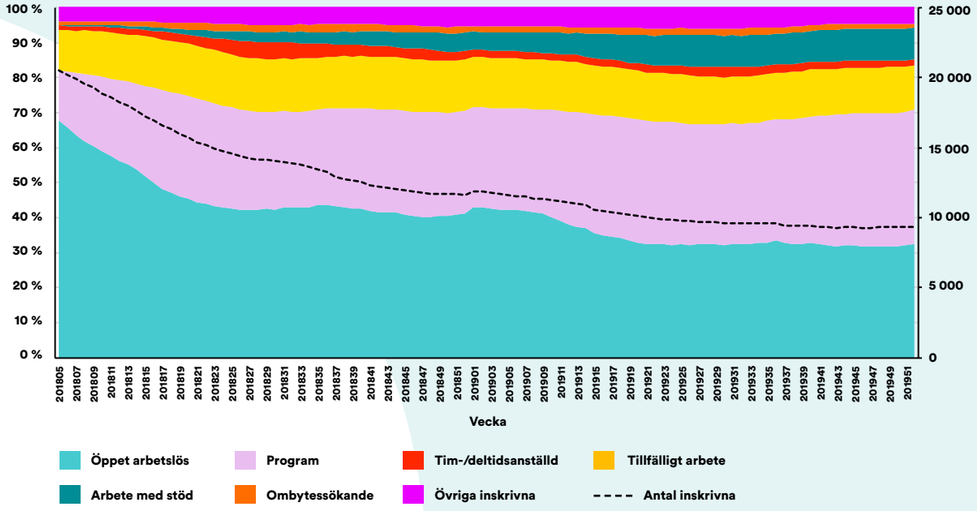

Figur 4

Andel inskrivna som fick arbetslöshetsersättning och andel ersättningstagare som fick slut på ersättningsdagar

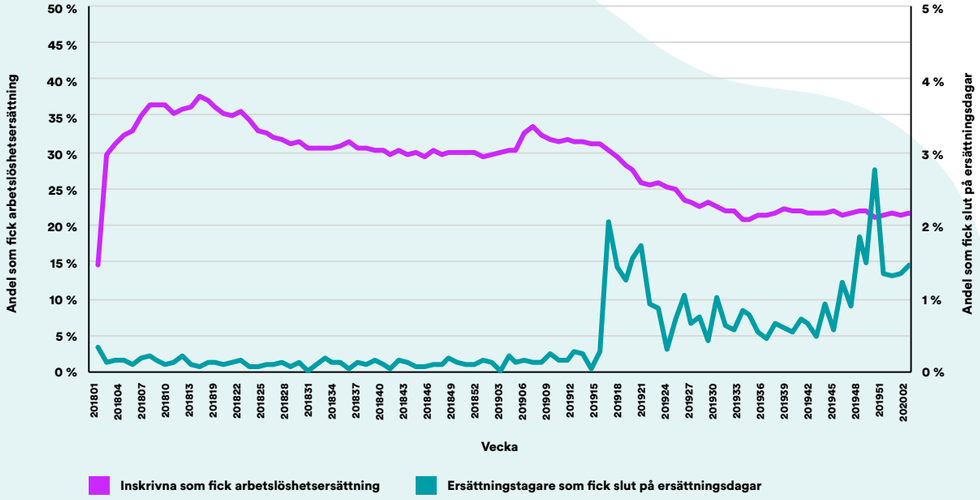

Andelen som var inskrivna i program ökade över tid

De flesta personerna skrevs först in som öppet arbetslösa. Med tiden minskade andelen inskrivna som var öppet arbetslösa medan andelen som var inskrivna i arbetsmarknadspolitiska program ökade, från ungefär två av tio i början av perioden till ungefär fyra av tio i slutet av perioden. Under perioden ökade även andelen som var inskrivna som arbetssökande i arbete med stöd. Andelen med tillfälligt arbete ökade något under somrarna *(Figur 3)*.

Sju av tio fick arbetslöshetsersättning någon gång under de kommande två åren

Sju av tio av personerna vi följer fick arbetslöshetsersättning någon gång under de kommande två åren efter inskrivningen. Hälften fick ersättningen utbetald inom fyra veckor från första veckan de sökte arbetslöshetsersättning. Andelen av de inskrivna som fick arbetslöshetsersättning minskade med tiden, och var därmed något större under 2018 än under 2019. Ungefär en av tio (12 procent) av de som fick arbetslöshetsersättning fick slut på ersättningsdagar någon gång under de kommande två åren, de största andelarna ungefär 60 respektive 90 veckor efter januari 2018 *(Figur 4)*.

Antal dagar:

300+150

En ersättningsperiod är normalt högst 300 dagar. För personer som har barn under 18 år när perioden tar slut förlängs perioden automatiskt med 150 dagar.

Figur 5

Andel som fick aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning

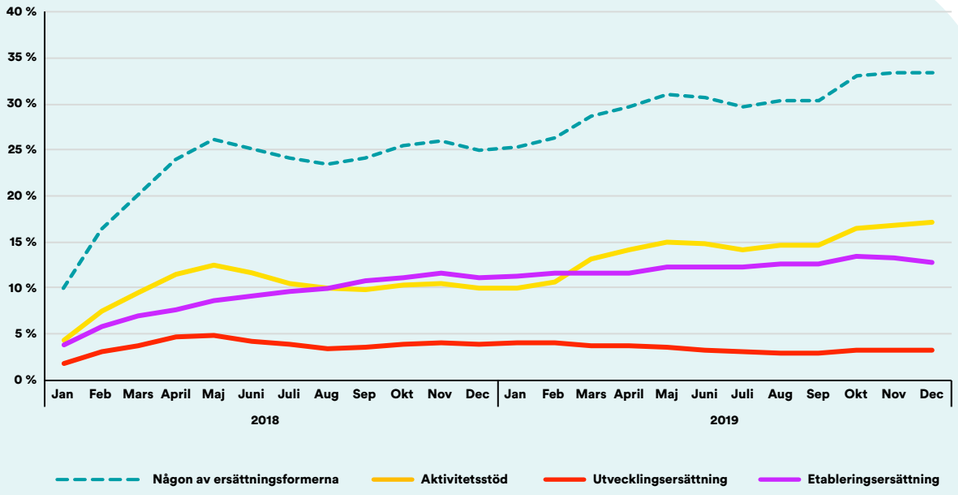

Figur 6

Andel aktivitetsrapporter med olika antal aktiviteter

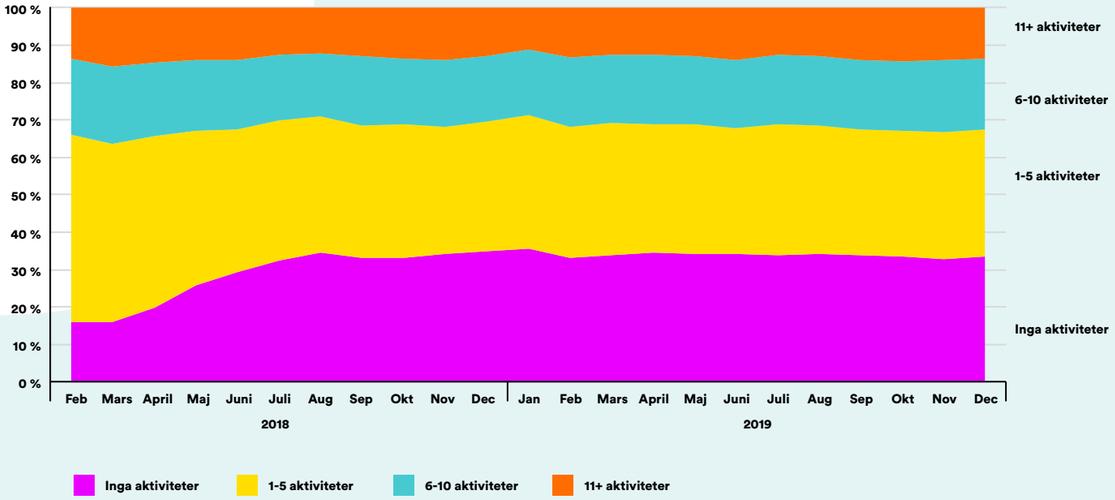

Andelen som fick aktivitetsstöd och etableringsersättning ökade under perioden

Ungefär fyra av tio (44 procent) av personerna vi följer fick aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning någon gång under de kommande två åren. Andelen som fick utvecklingsersättning låg på ungefär samma nivå under perioden, medan andelen som fick aktivitetsstöd och etableringsersättning ökade under perioden. I december 2019 hade knappt 35 procent av de inskrivna någon av ersättningsformerna *(Figur 5)*.

Ersättningar vid

program-deltagande

Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning är ersättningar för personer som deltar i arbetsmarknadspolitiska program.

Vanligare att inte rapportera några aktiviteter över tid

Vi har räknat antalet aktiviteter i de aktivitetsrapporter som personerna skickade in via Arbetsförmedlingens webbplats mellan februari 2018 och december 2019. Under perioden var det vanligast med aktivitetsrapporter med en till fem aktiviteter. I början av perioden rapporterade personerna fler aktiviteter, men efter några månader blev det vanligare att man inte rapporterade några aktiviteter alls *(Figur 6)*. Mönstret var detsamma hos de personer som var inskrivna under samtliga veckor under de två åren, men andelen som inte rapporterade någon aktivitet var genomgående något högre.

Vad menas med

aktivitet?

En aktivitet är i det här fallet att man har sökt jobb, gjort en intresseanmälan, varit på en arbetsintervju, gått på en rekryteringsträff eller sökt ett anvisat jobb eller ett platsförslag.

Figur 7

Antal personer som fick en sanktion och antal sanktioner

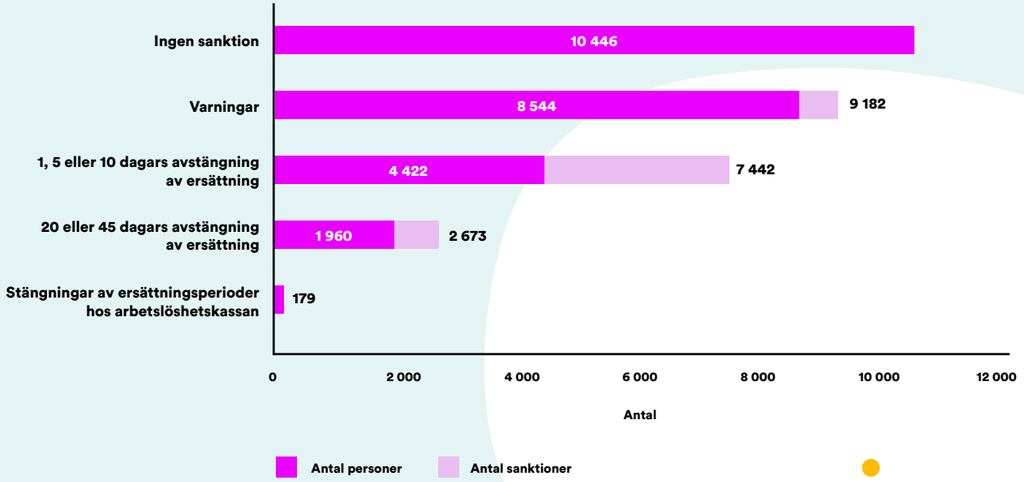

Hälften fick en sanktion

Av de som skrevs in i januari 2018 fick hälften (10 490 personer) en sanktion de kommande två åren. Personerna fick totalt 19 476 sanktioner under perioden, vilket gav ett genomsnitt på knappt två sanktioner per person. Varningar var vanligast, följt av kortare avstängningar av ersättning, längre avstängningar av ersättning och stängning av ersättningsperioder hos arbetslöshetskassan *(Figur 7)*.«

Om IAF

IAF har regeringens och riksdagens uppdrag att verka för att arbetslöshetsförsäkringen ska fungera som en omställningsförsäkring. Vi har bemyndigande att utfärda föreskrifter inom arbetslöshetsförsäkringen. I instruktionen uttrycks att IAF ansvarar för tillsyn över arbetslöshetsförsäkringen, arbetslöshetskassorna och Arbetsförmedlingens handläggning av ärenden som har samband med arbetslöshetsförsäkringen. Vi ska också följa utvecklingen på arbetslöshetsförsäkringens område och ta de initiativ till åtgärder som uppföljningen ger anledning till. Dessutom har vi tillsyn över Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans arbete med sanktioner inom aktivitetsstödet, utvecklingsersättningen och etableringsersättningen.

Postadress:
IAF
Box 210
641 22 Katrineholm

Telefon: 0150-48 70 00
Fax: 0150-48 70 02
Epost: iaf@iaf.se
Webb: www.iaf.se

IAF Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen